

დამფუძნებელი კრების განათლების კომისია

1917 წლის ნოემბერში საქართველოს ეროვნულმა ყრილობამ აირჩია ეროვნული საბჭო, სადაც სხვა კომისიებთან ერთად შეიქმნა სასკოლო სექცია. იგივე სექცია, განათლების სექციის სახელით არსებობდა დამფუძნებელ კრებაშიც და აქტიურ მუშაობას ეწეოდა საქართველოს რესპუბლიკის განათლების სფეროს მონესრიგების, ქვეყანაში განათლების რეფორმის განხორციელებისათვის.

განათლების კომისიის წევრები რამდენჯერმე შეიცვალნენ, ძირითადად 1920 წლისათვის მისი შემადგენლობა ასეთი იყო: 1. ლეონათაძე – კომისიის თავრე, სოციალ-დემოკრატი (თავიდან ბოლომდე შეუცვლელად მუშაობდა); 2. მოსე დავარაშვილი (სოციალ-დემოკრატი); 3. მუხრან ხოჭოლავა (სოციალ-დემოკრატი); 4. ქრისტინე შარაშიძე (სოციალ-დემოკრატი); 5. ჰაიღარ აბაშიძე (სოციალ-დემოკრატი); 6. თედორე კიკვაძე (სოციალ-დემოკრატი); 7. ნიკიფორე იმნაიშვილი (სოციალ-დემოკრატი) – კომისიის მდივანი; 8. პავლე ბიული (სოციალ-დემოკრატი); 9. შალვა ნუცუბიძე (სოციალ-ფედერალისტი); 10. ექვთიმე თაყაიშვილი (ეროვნულ-დემოკრატი); 11. გრიგოლ ნათაძე (სოციალისტ-რევოლუციონერი); 12. გარიკ სტეფანიანი (დაშნაკი). სხდომა იმართებოდა კვირაში ორჯერ, ორშაბათსა და ხუთშაბათს, დილის 9-11 საათზე.

ის დიდი მოძრაობა, რომელიც იმპერიის დანგრევისა და ამიერკავკასიის ცალკე სახელმწიფოდ ფორმირებისთანავე დაიწყო და სკოლების გაეროვნებას ისახავდა მიზნად, საჭიროებდა დიდ ძალისხმევას. უნდა შექმნილიყო ახალი ქართული სასწავლებლები, არსებულში კი, რუსულის ნაცვლად, მთავარი სასწავლო ენა ქართული უნდა გამხდარიყო, რომელზეც შეისწავლებოდა ყველა საგანი. სექცია ეხმარებოდა იმ სკოლებს, რომელთაც ეროვნული თვალსაზრისით გამორჩეული მნიშვნელობა ჰქონდა, ასეთი იყო აფხაზეთისა და აჭარის სკოლები. საქართველოში ქართულის გარდა არსებობდა სხვა ეროვნული სკოლებიც: სომხური, რუსული, აზერბაიჯანული, ოსური, აფხაზური და სხვ.

1918 წლის 13 იანვარს სექციამ ეროვნული საბჭოს პრეზიდიუმს

მოსთხოვა – გამოეყო 2000 მანეთი ქობულეთის რაიონის სოფელ ნყავროკის ორკლასიანი სკოლისათვის, რაც საშუალებას მისცემდა სკოლის დირექციას და ადგილობრივ სამზრუნველო კომიტეტს, აეგოთ სკოლის ახალი შენობა და სკოლასთან საფეიქრო განყოფილება გაეხსნათ. ამას, როგორც დოკუმენტის ავტორები აღნიშნავენ, დიდი მნიშვნელობა ექნებოდა „ჩვენი მოძმე მაჰმადიანი ქართველების გათვითცნობიერების საქმეში“ [1, 4].

სექციამ რამდენიმე სხდომა ჩაატარა და შეადგინა „ეროვნული პედაგოგიური საბჭო“, რომელსაც ევალეზოდა, შეერჩია და ეხელმძღვანელა საბავშვო წიგნების შედგენისა და გამოცემებისათვის, საგამოცდო საკითხების, სასწავლო გეგმებისა და პროგრამების შემუშავებისათვის, ბიბლიოთეკების მოწყობისათვის, პედაგოგიური მუზეუმის დაარსების, პედაგოგიური ჟურნალის გამოცემის საქმისათვის, მთელ საქართველოში სწავლა-განათლების საქმისათვის საერთო ხელმძღვანელობა გაენია. სექცია ფაქტობრივად განათლების სამინისტროს ფუნქციას ითავსებდა და ეს ბუნებრივი იყო იმ დროს, როდესაც ამიერკავკასიის რესპუბლიკა არსებობდა და ეროვნული განათლების პრობლემები საერთოკავკასიურ სახელმწიფოში ამ ეროვნების საბჭოებს უნდა ეტვირთა.

დამფუძნებელი კრების განათლების კომისია ეროვნულ საბჭოში შეიქმნა დამოუკიდებლობის გამოცხადებიდან სულ ცოტა ხანში, 1918 წლის ივლისში და იხილავდა ისეთ საკითხებს, როგორიცაა სკოლების მართვა-გამგეობისა და გაეროვნების (ყველა საგნის ქართულ ენაზე სწავლების) პრობლემები. ის ეხმარებოდა განათლების სამინისტროსა და მთავრობის განათლების სფეროში მიმდინარე რეფორმების განხორციელებაში. კომისია იკრიბებოდა კვირაში ორჯერ, განათლების კომისიის თავმჯდომარე ეროვნულ საბჭოში იყო ლეო ნათაძე. პირველივე სხდომაზე კომისიის წევრმა ნოე ცინცაძემ აღნიშნა, რომ წინააღმდეგი იყო სკოლების მართვის ცენტრალიზაციისა, მისი აზრით, სკოლას თვითმმართველობის ორგანოსთან აქტიურად უნდა ეთანამშრომლა და ამით უფრო ეფექტურად გადაჭრიდა მის წინაშე მდგარ პრობლემებს. სარევიზიო აპარატიც (ინსტრუქტორების სახით) ადგილზე უნდა მოწყობილიყო. რაც შეეხებოდა პირველდანიყებითი სკოლების კონტროლს, ეს რაიონების ინსპექტორებს უნდა დავალებოდა. „სამაზრო ერობებში, – თქვა მან, – ირჩევენ სასკოლო კომიტეტს, ანუ კოლეგიას. ეს კოლეგია, მცოდნე პირებისაგან შედგენილი, ირჩევს მასწავლებლებს და სკოლის გამგეობას“.

ცინცაძეს არ დაუჭირეს მხარი გამომსვლელებმა – კ. ქავთარაძემ და თ. კიკვაძემ. ლეო ნათაძემ კი შემაჯამებელ სიტყვაში თქვა, რომ მასწავლებლების დანიშვნა ადგილობრივი თვითმმართველობის მიერ ანარქიას გამოიწვევს და ამიტომ, ეს საქმე მთავრობაში უნდა წყდებოდეს. კომისიამ დაავალა ნ. ცინცაძესა და კ. ქავთარაძეს სკოლების მართვა-გამგეობის შესახებ კანონ-პროექტის შედგენა [2, 2].

მომდევნო სხდომამ განიხილა სპეციალური სკოლების საკითხი, ამ ტიპის სკოლები შესაბამის სამინისტროებში უნდა დარჩენილიყვნენ, თუ ყველა ისინი ერთიანი მმართველობის ქვეშ, განათლების სამინისტროს დაქვემდებარებოდნენ. პირველ სხდომაზევე, 1918 წლის 17 ივლისს გამოვლინდა აზრთა სხვადასხვაობა. ტიმოფეევის მიერ მაგალითად რუსეთის მოტანამ სიმონ მდივანი გააღიზიანა და მან რუსული განათლების სისტემა დაახასიათა როგორც მახინჯი ფორმა მართვისა, ხალხის შეგნების პოლიტიკური მიზნებით გარდაქმნა – „გათახსირება“. გამომსვლელები ვერ შეთანხმდნენ, ამიტომ კრება გადაიდო.

განათლების კომისიამ 1918 წლის 21 ივლისის სხდომაზეც განიხილა სმეურნეო და სხვა პროფესიული სკოლების განათლების სამინისტროს დაქვემდებარებაში გადასვლის საკითხი. სხდომას ესწრებოდნენ როგორც კომისიის წევრები – ლეო ნათაძე, კალენიკე ქავთარაძე, თევდორე კიკვაძე, ნოე ცინცაძე, დიმიტრი უზნაძე, შალვა ქარუმიძე, ასევე, განათლების მინისტრის ამხანაგი – სიმონ მდივანი, მინათმოქმედების სამინისტროს წარმომადგენელი ტიმოფეევი.

ტიმოფეევმა საჭროდ არ ჩათვალა ამგვარი სკოლების ერთი სამინისტროს ხელში გადასვლა და მაგალითად ამერიკის, გერმანიის, იტალიისა და რუსეთის სისტემა მოიტანა. მისი აზრით, სასოფლო სკოლების მართვა-გამგეობისათვის უნდა დაარსებულიყო მუდმივი ცენტრალური აგრონომიული კომიტეტი. შალვა ქარუმიძეც დაეთანხმა მართვის დეცენტრალიზაციას და მიიჩნია, რომ განათლების სამინისტროს ხელში შეიძლებოდა ყველაფერი არ ყოფილიყო. სიმონ მდივანმა ეს თავალსაზრისი უარყო, მისი არგუმენტი ასეთი იყო: „თუ სპეციალური სასწავლებლები ცალკე უწყებების ხელში იქნენ, ყველა უწყებას დასჭირდება განსაკუთრებული მართვა-გამგეობის აპარატი. ეს გამოიწვევს აუარებელ ხარჯებს“. ამის გამო, მან მხარი დაუჭირა სპეციალურ სასწავლებელთა განათლების მინისტრის ხელში გადასვლას.

სიმონ მდივნის ამ თავალსაზრისს მხარი დაუჭირა დიმიტრი უზნაძემ. ნოე ცინცაძემ კი აღნიშნა, რომ სამინათმოქმედო სამინისტროს უკვე აქვს მონყობილი სასკოლო განყოფილება, ამიტომ ზედმეტი ხარჯები ამ მხრივ საჭირო აღარაა. საერთო კენჭისყრისას უმრავლესობა მომხრე აღმოჩნდა, რომ სამეურნეო სკოლები მინათმოქმედების სამინისტროში დარჩენილიყო [2, 3].

საბოლოოდ პარლამენტის მიერ მიღებული კანონით სამეურნეო სკოლები მინათმოქმედების სამინისტროს განკარგულებაში დარჩნენ [3, 20].

სკოლების მართვა-გამგეობის სრული დეცენტრალიზაციის მომხრე იყო ნიკო ნიკოლაძე, რომელიც კომისიაში შედიოდა და 1918 წლის 14 აგვისტოს სხდომაზე სკოლების სრული დეცენტრალიზაციის საკითხი დააყენა. მას ცოტა მხარდამჭერი აღმოაჩნდა. მმართველი პარტიის წარმომადგენლებს სჯეროდათ, რომ იმ ურთულეს პოლიტიკურ და სოციალურ პირობებში სკოლების ერთ ხელში თავის მოყრა განათლების სისტემას უფრო ნაადგებოდა [2, 11].

ყველა ის კანონ-პროექტი, რომელსაც განათლების სამინისტრო საჭიროდ თვლიდა სისტემაში რეფორმების გასატარებლად, საპარლამენტო კომისიაში იხილებოდა და მთავრობასთან თანხმობით მტკიცდებოდა, ხშირი იყო აზრთა დაპირისპირება და გადაუწყვეტობა. 1918 წლის 4 ოქტომბერს ასეთი დაპირისპირება გამოიწვია კანონ-პროექტმა სკოლებში საღვთო სჯულის სწავლების გაუქმების შესახებ. კანონ-პროექტში დატოვებული იყო მუსულმანური რელიგიის სწავლება, რის გამოც მოხდა უთანხმოება და საკითხის გადაწყვეტა შემდგომი სხდომისთვის გადაიდო. სხდომას უნდა დასრულებოდა ქალაქის თვითმმართველობის წარმომადგენელი – კონიაშვილი „საკითხის გასარკვევად“ [2, 16].

ამავე სხდომამ მოისმინა საზოგადოება „განათლების“ პროგრამის გამგის მოხსენება სასწავლო და სამეურნეო მდგომარეობის, ასევე მასწავლებელთა მიძიმე მატერიალური მდგომარეობის შესახებ.

კომისია ღებულობდა კანონ-პროექტებს, ანუ გადაწყვეტილებას სასკოლო სისტემის ყველა რგოლის გასაუმჯობესებლად. მაგალითად, 1918 წლის 12 ოქტომბერს კომისიამ განიხილა და მიიღო 3 პროექტი: გურიის უმაღლესი დაწყებითი სასწავლებლებისათვის ერთდროული დახმარების გამოყოფის შესახებ; კანონ-პროექტი უმაღლესი დაწყებითი სასწავლებლების გახსნის შესახებ; კანონ-

პროექტი პირველდანიყებითი სასწავლებლების გახსნის შესახებ. სამივე პროექტი გადაეცა საფინანსო კომისიას ხარჯების დასაზუსტებლად. ამავე სხდომამ განიხილა ახალი წიგნთსაცავი სამკითხველოების გახსნის, პარლამენტის პრეზიდენტის თავმჯდომარის შეკითხვა – ჩრდილოეთ ევროპაში სტუდენტების სასწავლებლად გაგზავნის შესახებ და სხვა საკითხები. ამ უკანასკნელზე კომისიამ გადაწყვეტილება ვერ მიიღო, მიზეზად დაასახელა რთული პოლიტიკური ვითარება ევროპაში, კერძოდ, გერმანიაში, ამასთანავე ის, რომ ჯერ არ იყო შემუშავებული პროგრამა – რომელი დარგის სპეციალისტები უფრო ჭირდებოდა საქართველოს და სად გაგზავნათ ამ დარგების შესასწავლად ახალგაზრდები[2, 18].

განათლების სისტემაში რეფორმის გატარება მოიცავდა ყველა რგოლს – უდაბლესიდან – საბავშვო ბალებიდან უმაღლეს სასწავლო დაწესებულებებამდე – უნივერსიტეტამდე.

განათლების კომისიამ, როდესაც საბავშვო ბალებზე მსჯელობდა, 1918 წლის 30 ოქტომბრის სხდომაზე დაინუნა ეს კანონი და საჭიროდ ჩათვალა ეს რგოლი ადგილობრივ თვითმმართველობებს დარჩენოდა სამართავად, სამინისტრო კი მხოლოდ დახმარებას გაუწევდა მას ზოგიერთ საკითხში, შეიმუშავებდა საერთო გეგმას იმ ბავშვების სწავლა-აღზრდისა, რომელთაც სკოლის ასაკი არ დადგომოდათ. კომისიამ წინადადება მისცა განათლების სამინისტროს, რომ მას მიეცა ქალაქის თვითმმართველობისათვის გეგმა ბალების გახსნაზე. ამ უკანასკნელს თავად უნდა შეედგინა კანონ-პროექტი, წარედგინა განათლების სამინისტროში, რომელიც მას პარლამენტის განათლების კომისიას გადასცემდა განსახილველად და პარლამენტში დასამტკიცებლად. ამავე სხდომამ განიხილა მასწავლებელთა ხელფასების მომატების საკითხი. კ. ქავთარაძის წინადადებით, მასწავლებლებს ხელფასი უნდა მომატებოდა 1 ოქტომბრიდან, ამასთანავე, კომისიამ განიხილა ნოე ცინცაძის წინადადება მასწავლებლებისათვის 5 წლიანი დანამატის გამოყოფის შესახებ. კ. ქავთარაძემ საკითხი დასვა ქალთა ინსტიტუტის, კადეტთა კორპუსისა და წმინდა ნინოს სასწავლებლის ლიკვიდაციის შესახებ, რაც სასწავლებლებში არსებული ვითარების შესწავლის შემდეგ უნდა გარკვეულიყო და შემდეგ სხდომებზე გადაწყვეტილიყო [2, 27].

16 ნოემბრის სხდომაზე ლიკვიდაციის საკითხი ხელახლა განიხილეს და ზემოთ დასახელებული სასწავლებლების გაუქმება გადაწყდა. მიიღეს კანონ-პროექტი ყველა ტიპის სასწავლებლებში

სახელმწიფო ენის სავალდებულო სწავლების შესახებ. შემცირდა სასწავლებლებში საეკლესიო უქმეების რაოდენობა.

განათლების კომისია თავის სხდომებზე ხშირად იხილავდა მასწავლებელთა მატერიალური მდგომარეობის გაუმჯობესების საკითხს. სამინისტროს მიერ შემუშავებულ ზოგიერთ საკანონმდებლო აქტებს არგებდა რეალურ საჭიროებას, ვინაიდან პარლამენტის კომისია უმაღლესი ინსტანციის ინტერესს გამოხატავდა, ცალკეული კანონპროექტის შეცვლა და ახალი კანონის შექმნამისი მოვალეობაც იყო. კომისიის მიერ 1919 წლის ერთ-ერთ დოკუმენტში, კერძოდ, 20 მაისისა და 2 აგვისტოს დეკრეტების ნაწილობრივ შეცვლის შესახებ, ვკითხულობთ: „ამა წლის 20 მაისისა და 2 აგვისტოს დეკრეტებს მიზნად სახელმწიფო მოსამსახურეთა მატერიალური მდგომარეობის გაუმჯობესება აქვს დასახული. მართლაც, მდგომარეობა წინანდელთან შედარებით გაუმჯობესებულია, მაგრამ მასწავლებლისათვის ერთი მუხლით ეს გაუმჯობესება მეტად შეზღუდულია, რითაც ერთგვარი უსამართლობა იბადება.

საქმე ის არის, რომ ამ მუხლის ძალით იმას, ვისაც თვითონ 1000 მანეთზე მეტი აქვს, თანახმად 20 მაისის დეკრეტისა, მიეცემა 400 მანეთი დამატება და 35 %, თანახმად 2 აგვისტოს დეკრეტისა. ამის გამო, რადგან მასწავლებელთ არ აქვთ განსაზღვრული ჯამაგირი (დამოკიდებულია გაკვეთილების რიცხვზე): იმას, ვინც მეტს მუშაობს, ჯამაგირი ნაკლებად აქვს გადიდებული, ვიდრე იმას, ვინც ნაკლებს მუშაობს (აქვე აღსანიშნავია, რომ დღევანდელს გარდამავალ ხანაში, მასწავლებელთა საკმაო რიცხვის უყოლობის გამო, ყოვლად შეუძლებელია, რომ მასწავლებელს არ ექნეს ნორმაზე მეტი გაკვეთილი)“. კომისიის დოკუმენტს მაგალითად მოაქვს მასწავლებელი, რომელსაც აქვს 18 გაკვეთილი და მასწავლებელი, რომელსაც აქვს 20 გაკვეთილი. ნარმოდგენილი ცხრილით, მათი რეალური ანაზღაურებაა: პირველის (18 გაკვ.) — 12,000, მეორესი (20 გაკვ.) — 12,700 მანეთი. 20 მაისისა და 2 აგვისტოს დეკრეტების დამატებით პირველს 24,000 მანეთი გაუხდა, მეორეს — 22,945, ანუ მათ შორის 1055 მანეთი განსხვავებაა, ასეთივე უსამართლო გახდა უფრო მეტი გაკვეთილების მქონე პედაგოგთა ანაზღაურებაც, რაც იწვევდა პედაგოგთა უკმაყოფილებას, ისინი ცდილობდნენ აღარ აეღოთ მეტი გაკვეთილი, 1000 მანეთზე მეტი ჯამაგირი რომ არ ჰქონოდათ.

განათლების კომისია ითხოვდა ამგვარი უსამართლობის აღმოფხვრას, დამატებების სწორად განაწილებას [4, 41-42].

განათლების კომისიამ 1919 წლის 17 აპრილს მიმართა საქართველოს რესპუბლიკის ყველა: დაბალ, საშუალო და უმაღლეს სკოლას, ერობასა და ქალაქთა გამგეობებს, მასწავლებელთა რაიონულ და სამაზრო კავშირებს, რათა მიენოდებინათ ცნობები თავიანთ შესახებ ამ კომისიისათვის. რამდენი და რა ტიპის სკოლები იყო ამათუ იმ რაიონში, რა ესაჭიროებოდა ამ სკოლებს, იყო თუ არა ახალი სკოლების გახსნის აუცილებლობა, როგორი იყო სკოლათა ნივთიერი მდგომარეობა, არიან თუ არა მასწავლებლები მმართველები, სადრამდენი მოსწავლე სწავლობდა, შეიძლებოდა თუ არა ადგილობრივი ძალებით სკოლის მდგომარეობის გაუმჯობესება, რაში გამოიხატებოდა ერობებისა დასაქალაქო გამგეობების განათლების განყოფილებათა საქმიანობა და სხვ. [4, 116].

ყველა იმ პრობლემის მოსაწესრიგებლად და სიღრმისეული გაანალიზებისათვის, რაც განათლების კომისიის წინაშე იდგა, კომისიის მდივანმა ნ. იმნაიშვილმა გააკეთა სპეციალური მოხსენება კომისიის სხდომაზე სამეცნიერო საბჭოს დაარსების შესახებ [4, 129].

მე-19 სუკუნეში საქართველოს ახალგაზრდობა ძირითადად რუსულ უნივერსიტეტებში ლებულობდა განათლებას. დიდი იყო სწრაფვა ევროპისაკენ, მაგრამ სოციალური მდგომარეობა არ იძლეოდა ამ სწრაფვის ასრულების საშუალებას. თუმცა, ევროპის ქვეყნებში სასწავლებლად წასვლის შემთხვევებიც არ იყო გამონაკლისი.

მას შემდეგ, რაც რუსეთის იმპერია დაინგრა, დაიძაბა რუსულ-ქართული ურთიერთობებიც და ქართველ ახალგაზრდებს მოეჭრა გზა რუსული უნივერსიტეტებისკენ. ახალი პოლიტიკური ორიენტაცია ხელისუფლებას ავალდებულებდა სახელმწიფო ინტერესებიდან გამომდინარე ემოქმედა და ახალგაზრდების საზღვარგარეთ, ევროპის ქვეყნებში გაგზავნისათვის ხელი აქტიურად შეეწყო. საქართველოს პარლამენტის თავ-რემ ნიკოლოზ ჩხეიძემ 1918 წლის 12 ოქტომბერს მიმართა პარლამენტის განათლების კომისიას საზღვარგარეთ სასწავლებლად ახალგაზრდობის გაგზავნის შესახებ. მიმართვის ტექსტი ასეთი იყო: „საქართველოს დამოუკიდებლობის გამოცხადების დღიდან, როგორც საბოლოოდ გადაწყდა ევრეთ წოდებული ორიენტაციის საკითხი და ახალმა პოლიტიკურმა ვითარებამ საქართველო ევროპას პირდაპირი კავშირით გადააბა, აღძრა მეტად დიდმნიშვნელოვანი საკითხი – მოსწავლე ახალგაზრდობის ევროპის ქვეყნებში გაგზავნისა, სახელდობრ გერმანიაში, უმაღლესი სწავლავანათლების და საზოგადოდ ცოდნის შესაძენათ. ამ საკითხს თანა-

ბარი გულისხმიერებით მიეგებნენ როგორც მთავრობის სფეროები, აგრეთვე ფართო საზოგადოება, რადგან სახელმწიფოებრივი ცხოვრების ახალ პირობებს შორის ასეთი გზა აუცილებელი ხდება ჩვენი ქვეყნისათვის, რათა რაც შეიძლება მალე ახალგაზრდობას საშუალება მიეცეს დაენაფოს ჭეშმარიტ ცოდნის და კულტურის თავანკარა წყაროს იქ, სადაც სადაც მეცნიერება სათანადო სიმაღლეზე სდგას და სასწაულთმოქმედ ნაყოფს იძლევა, თვით ამ საერთო რღვევისა და ქარცეცხლის ხანაში.

იმ იმედით, რომ სახელმწიფო ამ საქმეს ჯეროვან ყურადღებას მიაქცევდა, ზოგიერთმა კერძო პირმა მთავრობისაგან ნივთიერი დახმარების მოლოდინში კიდევ გაისტუმრა თავისი შვილები გერმანიის უმაღლეს სასწავლებლებში, მაგრამ მათ მოლოდინი არ გაუმართლდათ, რადგანაც ამ საქმისთვის ჯერჯერობით არა გაკეთებულა რა. ამიტომ ისინი, ვინც ამ იმედით გერმანიაში სასწავლებლად შვილები გაგზავნეს, ახლა სინანულში არიან, ვინაიდან ახლო მომავალში მათ შვილებს მწარე გასაჭირი მოელოთ. ის ორიოდ გროში, რომელიც გზის ხარჯათ და პირველ ხანში საცხოვრებლათ გაატანეს, მალე შემოეხარჯებათ და მშრალზე დარჩებიან, თუ დროზედ დახმარება არ გაენიათ.

ამის გარეშე, დღე ერთია და იერიში მრავალია ამავე საგნის გამო, სხვადასხვა მთხოვნელისაგან ჩემდა მომართული. მათ გაუგიათ, ვითომ საქართველოს პარლამენტს გადაენწყვიტოს სტიპენდიების დანიშვნა და ჰგზავნიდეს კიდევ მოსწავლეთ.

კომისიას მოეხსენება, რომ პარლამენტს, როგორც კანონმდებელ დანესებულებას, ამგვარი სტიპენდიების განაწილების კომპეტენცია არ აქვს, ეს აღამასრულებელი ხელმწიფების უფლებაა. პარლამენტს შეუძლიან, რასაკვირველია, საკანონმდებლო ინიციატივის გზით, სათანადო კანონი გამოსცეს საამისოდ. და რადგანაც არავითარი ნიშნები არა სჩანს, რომ ამსაქმის განსახორციელებლათ რაიმე კეთდებოდეს, მე მგონია ყოვლად მიზანშეწონილი და საამდროო უაღრეს საჭიროების შესაბამი იქნებოდა თაოსმოზა ამ თვალსაჩინო სახელმწიფოებრივ საგნის გამო საპარლამენტო განათლების კომისიას ეკისრა და რაც შეიძლება მალე, სათანადო კანონპროექტი შეემუშავებინა, რომლითაც გადანყვეტილი იქნება ეს, – ნაყოფიერ შედეგის მომტანი საქმე.

გაცნობებთ რა ყოველივე ამას, გთხოვთ კეთილინებოთ და განიხილოთ ეს ჩემი წინადადება და კომისიის გადანყვეტილება მოკლე ხანში შემატყობინოთ.

პარლამენტის თავმჯდომარე ნ. ჩხეიძე [5, 2].

სახელმწიფო, განათლების საპარლამენტო კომისიის რეკომენდაციით, სასწავლებლად თავად ჰგზავნიდა იმ ახალგაზრდებს, რომელთა მომავალ პროფესიაზე ქვეყანაში გარკვეული მოთხოვნილება იყო.

განათლების საპარლამენტო კომისიამ 1918 წლის სექტემბრიდან 1919 წლის ზაფხულამდე განიხილა პროექტები და მიიღო შემდეგი კანონები:

1. ყველა ტიპისა და ხარისხის სკოლების გაეროვნების შესახებ;
2. ყველა ტიპისა და ხარისხის სკოლების განათლების სამინისტროს უწყებაში გადასვლის შესახებ;
3. სამასწავლებლო ინსტიტუტისა და სემინარიების გაეროვნების შესახებ;
4. განათლების სამინისტროს ორგანიზაციისა და შტატების შესახებ;
5. კანონ-პროექტი ქართული უნივერსიტეტის სახელმწიფო უნივერსიტეტად გადაკეთების შესახებ;
6. განათლების საზოგადოების თამარ მეფის სახელობის ქალთა საოსტატო სემინარიის მთავრობის გამგებლობაში გადაყვანის შესახებ;
7. თბილისის სამასწავლებლო ინსტიტუტისათვის 1960 მანეთის მიცემის შესახებ, ზაფხულში სწავლის გაგრძელებისათვის;
8. თბილისის უმაღლესი კურსებისათვის სახელმწიფო ხაზინის თავისუფალი თანხიდან 50000 მანეთის მიცემის შესახებ 1917-1918 წ.წ. სასწავლო ხარჯების გასასწორებლად;
9. სახალხო სკოლების მასწავლებელთა ნივთიერი მდგომარეობის გაუმჯობესების შესახებ;
10. წინამძღვრიანთკარის სასოფლო-სამეურნეო სკოლის სახელმწიფო სკოლად გამოცხადების შესახებ;
11. გურიის უმაღლესდანყებითი სასწავლებისთვის ერთდროული დახმარების განევის შესახებ;
12. უმაღლესდანყებითი სასწავლებლების გახსნის შესახებ;
13. პირველდანყებით სასწავლებელთა და უმაღლესდანყებით სკოლათა გახსნისა და ზოგიერთი უკვე არსებულის ხაზინის ხარჯზე მიღების შესახებ;
14. ყველა ტიპისა და საფეხურების სახაზინო და კერძო უფლებიან სასწავლებლებში საღვთო სჯულის სწავლების გაუქმების შესახებ;

15. პირველდანიყებითი სასწავლებლების გახსნის შესახებ;
16. ახალი წიგნთსაცავი სამკითხველოების გახსნის შესახებ;
17. უმაღლესდანიყებით სასწავლებლებში მომსახურე პირთა ნივთიერი მდგომარეობის გაუმჯობესების შესახებ;
18. ვინოგრადოვის კულტურულ-ტექნიკური სკოლის სახელმწიფო სკოლად გამოცხადების შესახებ;
19. ვაჟთა და ქალთა გიმნაზიების, რეალურ და საკომერციო სასწავლებლების და საოსტატო ინსტიტუტებსადა სემინარიებში მომსახურე პირთა ნივთიერი მდგომარეობის გაუმჯობესების შესახებ;
20. ცენტრალური პედაგოგიური მუზეუმის დებულება;
21. კანონ-პროექტი თელავის პროფესიონალური ქალთა სკოლის დახმარების შესახებ (უარყოფილი);
22. კანონ-პროექტი სახალხო სკოლათა ინსპექციების შტატების შესახებ (უარყოფილი);
23. კანონ-პროექტი საბავშვო ბაღის გახსნის შესახებ (უარყოფილი);
24. კანონ-პროექტი პედაგოგიური მუზეუმის შესახებ;
25. კანონ-პროექტი საშუალო სატექნიკო სასწავლებლის შესახებ;
26. კანონ-პროექტი კულტურულ-სატექნიკო სასწავლებლის ხარჯთაღრიცხვა;
27. კანონ-პროექტი ქუთაისის გუბერნიის მე-3 და მე-4 რაიონის ყოფილ საეკლესიო-სამრევლო სკოლების მასწავლებელთა დღიური ფულით დაკმაყოფილების შესახებ;
28. კანონ-პროექტი ტფილისის სამოსწავლო ინსტიტუტისათვის 1960 მანეთის მიცემის შესახებ ზაფხულში სწავლის გაგრძელებისათვის;
29. კანონ-პროექტი ყოფილი საეკლესიო-სამრევლო სკოლების მასწავლებელთა წარსული დროის ჯამაგირით დაკმაყოფილების შესახებ;
30. კანონ-პროექტი განათლების სამინისტროსათვის 31, 350 მან. კრედიტის გახსნის შესახებ ქუთაისის გუბერნიის ყოფილ საეკლესიო-სამრევლო სკოლების მასწავლებელთათვის მეორე თითო თუმნიანი დამატების მისაცემად;
31. მოხსენება პირველდანიყებითი სასწავლებლების მასწავლებელთა სამწლიანი დამატებების შესახებ [2, 45-46].

ეს კანონ-პროექტები და საკანონმდებლო ნორმები კომისიამ მხოლოდ ერთი წლის მანძილზე განიხილა.

პარლამენტის თავმჯდომარე ნ. ჩხეიძე ისევე როგორც სხვა კომისიებს, განათლების კომისიასაც საყვედურობდა, რომ ხშირად წარდგენილი კანონ-პროექტი იყო ბუნდოვანი, ამიტომ მისგან მოითხოვდა – დაერთო დოკუმენტისთვის წერილობითი ახსნა-განმარტება კანონ-პროექტის ყველა მუხლზე [6, 7].

განათლების კომისიას სხვადასხვა საკითხებზე მიმართავდნენ საქართველოში მცხოვრები ეროვნული უმცირესობები. მათ სურდათ ახალ სასწავლო პროგრამებსა და, ზოგადად, ქართულ ეროვნულ საგანმანათლებლო პოლიტიკას არ დაეზიანებინა მათი ეროვნული ინტერესები, დემოკრატიული ნიშნით მოღვაწე მთავრობა დიდ დათმობაზე მიდიოდა მათ მიმართ, თუმცა, არშეიძლებოდა არ ეცა პატივი იმ ტრადიციებისათვის, იმ ტოლერანტული დამოკიდებულებისათვის, რაც ამ უმცირესობებსა და ქართველ ერს შორის საუკუნეების მანძილზე ჩამოყალიბდა. ამ ერთა შორის გამორჩეულად ახლობელი საქართველოს ხელისუფლებისათვის ყოველთვის იყო ქართველ ებრაელებთან ურთიერთობა.

საინტერესოა 1921 წლის თებერვალში (რიცხვი არ უსვია) ქართველ ებრაელ პარლამენტართა მიმართვა დამფუძნებელი კრების განათლების კომისიადმი. „საქართველოს მოქალაქეთა ქართველ ებრაელ რწმუნებულებს: დამფუძნებელი კრების წევრის – მოსე დავარაშვილის, არონ ელიგულაშვილის, მოსე თავდიდიშვილის, შიმშო იაკობაშვილის, აბრამ ბუზიაშვილის, შალომ ბაბანაშვილის, შიმყონ ხახმიშვილის მოხსენება-მემორანდუმი.

ამჟამად, როცა საქართველოს რესპუბლიკის კონსტიტუციის გარჩევა და გამომუშავება სწარმოებს, ქართველ მოქალაქე ქართველ ებრაელებმა მოგვანდეს ჩვენ წარვუდგინოთ დამფუძნებელ კრებას ის მოსაზრებანი, რომელთა მიხედვით საჭიროება მოითხოვს ზოგიერთი ზომების მიღებას, რათა ქართველ ებრაელთა მიეცეს საშუალება მათი კულტურული და სარწმუნოებრივი ინტერესების დასაკმაყოფილებლად. ამ ნიშნით ჩვენ დავალებული გვაქვს მოვახსენოთ დამფუძნებელ კრებას ზოგიერთი ჩვენი მოთხოვნილებანი, რატა ამით უზრუნველვყოთ ამ ჩვენი კულტურული ინტერესების მიღწევა.

დამფუძნებელ კრებას კარგად მოეხსენება, რომ ამჟამად როდესაც კონსტიტუციის პროექტის მე-12 თავის ძალით ყველა სკოლები ერთი სახელმწიფოებრივი საერთო ტიპის ხდება, უნდა დაიხუროს ებრაელთა სკოლები (თალმუდ-თორა), რომელთაც ამ საერთო სკოლების ხასიათი არა აქვთ.

მაგრამ ისიც კარგად მოგეხსენებათ, რომ თალმუდ-თორები, რომელნიც სამი ათასი წლის განმავლობაში ერთადერთი ძეგლი იყო ჩვენი კულტურისა და ისტორიისა და რომელშიაც ჩვენი ახალგაზრდობა თავის კულტურას უახლოვდებოდა, წარმოადგენს ჩვენთვის იმ ერთგავრ ფაქტორს, რომელიც დამყარებულია არა მარტო ჩვენს საუკუნო ადათებზე, არამედ მთელს ჩვენ ისტორიაზე, მხოლოდ თალმუდ-თორაში ვპოულობთ ჩვენს არსებობას.

ამ მოსაზრების გამო თალმუდ-თორის გაუქმება წარმოადგენს ჩვენს ცხოვრებაში ისეთ მოვლენას, რომელიც უარყოფს მთელ ჩვენს ისტორიას, და შლის ისრაელთა სახელს საქართველოში და ამიტომ ქართველ ებრაელთათვის მეტად მძიმე მორალურ მდგომარეობას ხდის. ამისდა მიხედვით ქართველმე ებრაელებმა დაგვაავალეს ჩვენ აღვძრათ დამფუძნებელ კრების წინაშე საკითხი, რათა ამ პირველდანიყებით ებრაელთა სასწავლებლებს, რომელთაც მიზნად აქვთ სულიერ-სარწმუნოებრივი და კულტურული აღზრდა ჩვენი ახალგაზრდობისა სარწმუნოებისა და ზნეობის საფუძველზე, არ დაეკარგოს ხასიათი. ხოლო ექნებათ ისეთი ტიპი, რომლითაც ისინი ერთგვარად დაუახლოვდებიან საერთო სახელმწიფოებრივ დანყებით სკოლებს. ამისდა მიხედვით ამ სკოლების თალმუდ-თორების პროგრამის გამოშუშავება და მთელი მათი განაგება დამოუკიდებლად უნდა მიენდოს ქართველ თემებს, რომლებიც ამჟამად უკვე არსებობენ და ამ სკოლების საქმეს განაგებენ. საერთო სკოლების პროგრამის მიხედვით თალმუდ-თორაში ჩვენი ახალგაზრდობა შეისწავლის სამშობლო ენას – ქართულს, არითმეტიკას, სამშობლო აღწერას და სხვას, მხოლოდ გარდა ამ საერთო სკოლებში არსებულ რამოდენიმე საგნებისა, თალმუდ-თორაში უნდა იქნეს აგრეთვე შესწავლა ებრაელთა სარწმუნოებრივი კანონებისა, დაბადებისა, წინასწარმეტყველთა მისი კომენტარებითა და თალმუდისა და სხვა, რომელიც შეადგენს ისრაელთა ღირსებას. ამგვარად, თალმუდ-თორას მხოლოდ ის განსხვავება ექნება, საერთო სახელმწიფოებრივ სკოლებთან, რომ მასში, გარდა იმ რამდენიმე საგნებისა, რომელნიც საერთო სკოლების პროგრამაში შედის, ბევრი ახალგაზრდა შეისწავლის აგრეთვე თავის სარწმუნოებას და ისტორიას, ამისდა მიხედვით, თალმუდ-თორის გათავებით მოსწავლე უნდა იხდიდეს სწავლა-განათლების ვალდებულებას გარდა იმ ახალგაზრდებისა, რომელნიც მოისურვებენ არა თალმუდ-თორის, არამედ საერთო სკოლების დამთავრებას.

ამ მოხსენებიდან ჩანს, რომ მიხედვით იმ საგნებისა, რომელ-

საც ებრაელთა ახალგაზრდობა თალმუდ-თორაში შეისწავლის, ეს უკანასკნელი ერთგვარად ეთანხმება სახელმწიფოებრივი დასაწყისის სკოლების პროგრამას და ამიტომ ჩვენ დარწმუნებული ვართ, რომ რომ ამ ჩვენს არსებით მისწრაფების მიღწევაში არავითარი დაბრკოლება არ შეგვხვდება დამფუძნებელი კრების მხრივ და ვთხოვთ მთავრობას შეიტანოს სათანადო შენიშვნა კონსტიტუციის პროექტის მე-12 თავში და ამით უზრუნველყოს ქართველ ებრაელთა სარწმუნოებრივი და კულტურული მოთხოვნილების დაკმაყოფილება და ამით არ მოისპოს ისრაელთა არსებობა თავისუფალ საქართველოში“ [7, 100].

განათლების კომისია მსჯელობდა განათლების სისტემის შიგნით არსებულ ღრმა მეცნიერულ ნიუანსებზე და ამ მსჯელობას აქ დიდი მეცნიერები უძღვებოდნენ. საინტერესო იყო პროფესორ დიდებულიძისა და ივანე ჯავახიშვილის დისპუტი კომისიაში პოლიტიკური განათლების შესახებ. ვრცელ მოხსენებაში, დიდებულიძემ ახსნა პოლიტიკური უმაღლესი განათლების მნიშვნელობა და არსი როგორც ევროპაში, ასევე საქართველოში. დიდებულიძის აზრით, „პოლიტიკურსა და უნივერსიტეტს შორის დიდი განსხვავება არის, თუმცა, ფაკულტეტები სახელწოდებით ერთი და იგივეა, მაგრამ შინაარსით კი სულ სხვა. ამის მიზეზი იყო ის, რომ ევროპაში პოლიტიკური ყველგან დამოუკიდებლად არსებობს, და სადაც კი დაკავშირებული იყო, ეს შეუძლებლად დაინახეს და ჩამოაშორეს უნივერსიტეტებს“. მას მიაჩნდა, რომ საქართველოშიც პოლიტიკურში ცალკე უნდა ყოფილიყო, უნივერსიტეტთან კავშირით ის დაკარგავდა დამოუკიდებობას და საზიანო იქნებოდა ქვეყნისთვის.

დიდებულიძის მოხსენების ირგვლივ გამართულ კამათში მონაწილეობა მიიღო ივანე ჯავახიშვილმა და თქვა: „როგორც ბატონ დიდებულიძის სიტყვიდან გამოირკვა, ამ პოლიტეხნიკუმის დაკავშირება უნივერსიტეტთან კარგ ნაყოფს არ გამოიღებს. ამ შემთხვევაში მე სულ სხვა შეხედულების ვარ. ეს სასწვლელები რომ დაკავშირდნენ, უფრო ნაყოფიერი იქნება, თუმცა გვიმტკიცებენ, რომ ევროპის სხვადასხვა ქალაქებში პოლიტიკურში ყველგან ცალკე არსებობს, მაგრამ ბევრს იმავე ქალაქებში არიან შეერთებული პოლიტეხნიკური უნივერსიტეტთან და ძალიან კარგადაც მიმდინარეობს საქმე . აქაური პოლიტიკური უნივერსიტეტის მეთაურები წინეთ, მანამ აქ უნივერსიტეტი დაარსდებოდა, მოითხოვდნენ ამ პოლიტეხნიკუმის რომელიმე უნივერსიტეტთან დაკავშირებას, ეხ-

ლა სულ სხვა შეხედულებებისანი არიან..." მისი აზრით, ეს ორი უმაღლესი სასწავლებელი უნდა გაერთიანებულიყო, ცალკე პოლიტექნიკურის შენახვა საქართველოს ძალიან ძვირი დაუჯდება და ამიტომ უნდა გაერთიანებულიყვნენ. საქართველოს აუცილებლად ჭირდებოდა სამთამადნო, ჰიდროტექნიკური და სხვა დარები და აუცილებელი იყო პოლიტექნიკურის გახსნა, ოღონდ ეს უნივერსიტეტთან უნდა მომხდარიყო. სახელმწიფო უნივერსიტეტს, ჯავახიშვილის აზრით, შეეძლო ამ საქმეს გაძლოლოდა. პირველ სამწელს აქ მოისმენდნენ სტუდენტები ზოგად საგნებს, შემდეგ კი გაივლიდნენ სპეციალურ კურსს. ამის შემდეგ დიდებულიძემ ილაპარაკა იმაზე, რომ სასწავლებელს ჰქონდა ფული და სასწვლო კაბინეტები, მაგრამ იდგა საკითხი მისი გადასვლისა მთავრობის ხელში, ასევე გაეროვნების, ყველაფერი ეს განხორციელდებოდა, პოლიტექნიკურის გაერთიანება მთავრობას არაფერს მისცემდა არც მატერიალურად და არც სხვა მხრივ, ის არც პრაქტიკულად იყო გამართლებული: უნივერსიტეტში სტუდენტთა რიცხვი გაორმაგდებოდა, საჭირო გახდებოდა მეტი კაბინეტ-ლაბორატორიები, ამიტომ ის რჩებოდა ამ სასწავლებლის დამოუკიდებლობის მომხრედ. ივანე ჯავახიშვილმა ეჭვი გამოთქვა იმაზე, რომ პოლიტექნიკურს საკუთარი თავის შესანახად საკმარისი ფული ჰქონდა, ან საკმარისი პროფესორები, არც აუდიტორიები ეყოფოდა და არც კაბინეტები, სტუდენტებს მოუწევდათ აქეთ-იქით სიარული, გაეროვნებასაც ცალკე ვერ შეძლებდა, რადგან პროფესორების უმეტესობამ არ იცოდა ქართული ენა [7].

მომდევნო სხდომამ განიხილა ორი რექტორის თვალსაზრისი და განათლების კომისიის წევრებმა იმსჯელეს ამავე თემაზე. კომისიის წევრებმა სხვადასხვა თვალსაზრისი გამოთქვეს: შ. კიკვაძემ მხარი დიდებულიძის მოსაზრებას დაუჭირა, მ. ხოჭოლავამ გაერთიანებას, სადაც პოლიტექნიკუმს ფართო ავტონომიური უფლებები ექნებოდა, შალვა ნუცუბიძემამ ორი სასწავლებლის გაერთიანება დაასაბუთა იმით, რომ ქვეყანას მეცნიერულად და ეროვნულად მომზადებული კადრები ჭირდებოდა, ამას კი ეს გაერთიანება მოიტიანდა. კრების თავმჯდომარემ, განათლების კომისიის თავრემ ლეო ნათაძემ თქვა: „ჩვენი მისწრაფება იქითკენ უნდა იყოს მიპყრობილი, რომ პოლიტექნიკუმი საქართველოს იდეით იყოს გაყდენთილი, როგორც ეს არის დღეს სახელმწიფო უნივერსიტეტში“. ამიტომ მოითხოვა ამ ორი სასწავლებლის გაერთიანება.

ნოე ცინცაძემ, განათლების მინისტრის მოადგილემ დაადას-

ტურა ეს აზრი და დაამატა, რომ ასეული მილიონები დაჭირდებოდა პოლიტექნიკუმის კაბინეტების მოწყობას, საქართველოს ეს ფული არ ჰქონდა, ეს მაშინ, როდესაც ბევრი საჭირო კაბინეტი უკვე არის სახელმწიფო უნივერსიტეტში. მანაც დაუჭირა მხარი ავტონომიური მმართველობის ფორმით გაერთიანებას. ექვთიმე თაყაიშვილმაც მხარი გაერთიანებას დაუჭირა და ის მატერიალური მდგომარეობა დაასახელა, რაც ქვეყანაში იყო. ორი სასწავლებლის დამოუკიდებლად არსებობას პრინციპულად დაეთანხმა განათლების კომისიის წევრი, პარლამენტარი ნ. იმნაიშვილი. საკითხმა ფართო მსჯელობადა აზრთა სხვადასხვაობა გამოიწვია. რამდენჯერმე უყარეს კენჭი სხვადასხვა ფორმით წარმოთქმულ წინადადებას, საბოლოოდ მიიღეს მუხრან ხოჭოლავას წინადადება: ორი უმაღლესი სასწავლებელი ფართო ავტონომიის ნიადაგზე შეერთებოდა ერთმანეთს [7, 159].

1920 წლის 24 დეკემბერს განათლების კომისიის სხდომაზე მოხსენება გააკეთა პედაგოგიური ინსტიტუტის დირექტორმა დიმიტრი უზნაძემ. მან ისაუბრა სასწავლებლის მდგომარეობაზე, მიზნებსა და ამოცანებზე, იმ პრობლემებზე, რაც მათ წინაშე იდგა. საერთოდ კომისია აქტიურად იხილავდა იმ პრობლემებს, რაც საქართველოს წინაშე იდგა განათლების სფეროში.

1920 წლის 15 ნოემბრიდან 1921 წლის 1 თებერვლამდე მან განიხილა და მოსმინა ინფორმაციები შემდეგ საკითხებზე: 1. განათლების მინისტრის ამახანაგის მოხსენება რესპუბლიკის სასწავლებელთა და მასწავლებელთა მდგომარეობაზე; 2. ფინანსთა მინისტრის პროექტი დეკრეტისა – სამთამადნო სამმართველოსთან ერთნაირი კურსების დაარსების შესახებ; 3. მოხსენება სამეურნეო სკოლების მდგომარეობის შესახებ; 4. მოხსენება სამეურნეო 2-წლიანი კურსების შესახებ; 5. მოხსენება პოლიტექნიკური უნივერსიტეტის მდგომარეობის შესახებ; 6. მოხსენება სახელმწიფო უნივერსიტეტის მდგომარეობის შესახებ; 7. მოხსენება პედაგოგიური ინსტიტუტის მდგომარეობის შესახებ; 8. იუსტიციის მინისტრის პროექტი დეკრეტისა – პატიმართა სწავლა-განათლებისა და მუშაობის მოწყობის შესახებ; 9. განათლების მინისტრის პროექტი დეკრეტისა ყოფილი ამიერკავკასიის უნივერსიტეტის ვალდებულებათა დასაკმაყოფილებლად და ტფილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტთან გახსნილ პარალელების შესანახად – 6, 584 927 მანეთისა და 20 კაპიკის გაღების შესახებ; 10. სხვადასხვა მიმართვები კომისიის სახელზე [7, 173].

დამონმებული ნყაროები და ლიტერატურა:

1. საქართველოს ეროვნული არქივი, საისტორიო ცენტრალური არქივი, 1836, აღნ.1, საქმე 264.
2. საქართველოს ეროვნული არქივი, საისტორიო ცენტრალური არქივი, ფონდი 1836, საქმე 244.
3. საქართველოს ეროვნული არქივი, საისტორიო ცენტრალური არქივი, ფონდი 1836, აღნ.1, საქმე 246.
4. საქართველოს ეროვნული არქივი, საისტორიო ცენტრალური არქივი, ფონდი 1833, აღნ.1, საქმე 273.
5. საქართველოს ეროვნული არქივი, საისტორიო ცენტრალური არქივი, ფონდი 1836, საქმე 262.
6. საქართველოს ეროვნული არქივი, საისტორიო ცენტრალური არქივი, ფონდი 1836, საქმე 62.
7. საქართველოს ეროვნული არქივი, საისტორიო ცენტრალური არქივი, ფონდი 1833, აღნ. 1, საქმე 265.

Maia Partladze

*Doctoral Student of Kutaisi Akaki Tsereteli
State University*

Education Commission in the Founding Congregation

Summary

In November 1917 the National Congress of Georgia elected the National Council, where, along with other commissions, was created also the school section. The same section, titled education section, existed in the founding council too. In 1919-1920 it worked for the reform of the education sphere of the Republic of Georgia and for the implementation of education reform in the country.

The article describes all the activities that the Education Commission has spent in the years of georgian state independence.